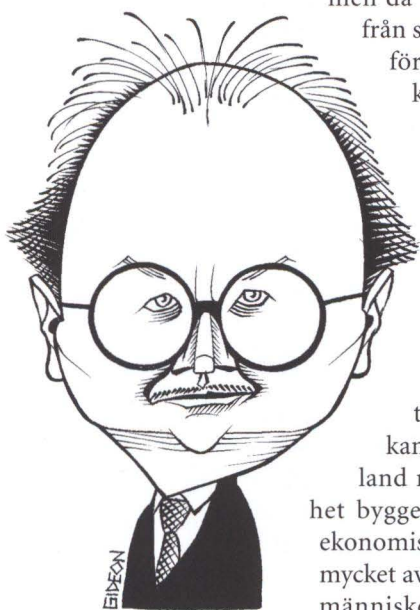

Lenin bor där inte längre

| av Mats Johansson

OM MAN ÅKER tåg från Irkutsk till Ulan Bator i Mongoliet kan det hända sig, berättar en bekant, att man av personalen ombord blir erbjuden att för bara fem dollar köpa en nystulen vägs skylt på vilken det står Ulan Bator. Dagspriset för ett av tågets klassiska ryska teglas i silverhållare är det dubbla, men då ingår också en påfyllning från samovaren. Berätta det inte för någon, ty stor efterfrågan kan trissa upp priset på vägs skyltar och teglas.

Så befriar kapitalismen steg för steg Ryssland; inte på det sätt vi önskar, men på det sätt som många ekonomier i väst en gång för länge sedan lämnade feodala och merkantila traditioner bakom sig. Man kan inte säga att det nya Ryssland med pedantisk noggrannhet bygger sina demokratiska och ekonomiska institutioner, ty allt för mycket av det gamla lever kvar. Men människor lär sig att göra privata affärer, låt vara i början främst med

andras tillgångar. Eller rättare sagt tillgångar som ingen har ägt, eftersom de har ägts av den stat som nu plundras. Det alla äger, äger ingen. Förrän nu.

DÄRVIDLAG HAR STORA framsteg gjorts i Ryssland, i det att pågående systemskifte – hittills, kanske är bäst att tillägga – är betydligt oblodigare än när Lenin och Stalin för egen politisk vinning lät plundra och döda den tidens privata ägare. Sedan dess har respekten för den privata äganderätten ökat något, så pass att det finns intresse av att upprätthålla den, åtminstone på privat väg när den korrumpierade staten inte förmår.

Det var bättre förr, låtsas nu opinionsbildare i väst med krokodiltårarna rinnande nerför blossande kinder.

Se vilket bottenlöst elände på landsbygden! (som om kolchoserna var några bondeparadis). Tänk när alla hade arbete! (som om kombinaten var några arbetarparadis). Minns när fördelningen var rättvis! (som om nomenklaturen inte har funnits).

SÅ VAR DET INTE. Däremot var Sovjetunionen ett hot mot världsfreden och en parasitär statsbildning. Dess ekonomi byggde på elitens exploatering av den egna arbetskraften och utsugning av andra folk i ett imperialistiskt rövarsystem, där det som producerades var mindre värt än de resurser som förbrukades. Säg vad man vill om USA:s robbare barons, Europas gulaschbaroner och Sveriges industrikungar, men de skapade i alla fall arbete och ett mervärde för den framväxande demokratin att fördela.

Före befrielsen kunde man i den estniska sovjetrepubliken på varuhuset Varuhuset i Tallinn köpa ”mountainbikes” för några rubel, made in Nordkorea. Där hade slavar till ett värde av några svenska tior förbrukat tid, råvaror och kapital för att tillverka en low-tech-produkt som ingen ville ha, som inte älskade solida stålkonstruktioner avsedda för pansarvagnstillverkning. På damavdelningen fanns alla kvinnors dröm, en onämbar underbyxa i rosa, fast bara i en storlek och sydd av det tyg som vävdes i Krenholm för militärt bruk i fält. I Leningrad kunde utländska sjömän bli rika på att smuggla in nästan moderna jeans. Runtom i republikerna tog grönsaksgummorna från landet Aeroflot till närmaste storstad för att kränga morötter. Av detta blev inget mervärde, inget att fördela utom köplatser och elände, ingen demokratisk tradition.

När Lenin nu inte bor där längre sätts nya spelregler. Inte våra, men andra. Sämre än våra, men inte så säkert sämre än förr (se detta nummers temaartiklar av Anders Åslund och Björn Badersten). Den gamla eliten köps ut av väst och förmår inte längre hota hela världen, bara sina allt färre lydstaten. Det har sitt pris, som just nu betalas främst av amerikanska skattebetalare och de allra fattigaste ryssarna.

Men inte var det bättre förr, även om folk gav fan i vägs skyltarna och teglasen på tågen.